

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Oborová didaktika II – praktická řešení realizace výuky

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

UČEBNICE

Jitka Jursová

Pojem učebnice

**Představuje významnou etapu
didaktické transformace kulturních obsahů
do školního vzdělávání**

Je chápána jako

- Kurikulární projekt
- Vyučovací prostředek (konkretizuje cíle, vymezuje obsah a rozsah učiva)
- Zdroj obsahu vzdělávání pro žáky
- Didaktický prostředek pro učitele

Funkce učebnice

1. didaktické:

- informativní (poznávací)
- formativní (zvnitřnit do hodnot)
- metodologické (osvojit si metody poznání)

2. organizační

- plánovací
- motivační a sebevzdělávací
- řídicí proces výuky a proces učení (sebevzdělávání)
- kontrolní a sebekontrolní

Typy učebnic

- Učebnice
- Cvičebnice (pracovní sešity)
- Čítanky
- Doplnkové materiály (mapy, tabulky a přehledy, slovníky aj.)

Komponenty učebnice

- **prezentace učiva** (text, ilustrace, schémata aj.)
  - text... **výkladový** (základní text - výklad a objasnění učiva)
  - text... **doplňující** (rozšiřuje učivo o další informace, doplňuje základní text)
  - text... **vysvětlující** (vysvětlivky k obrázkům, schématům, k pojmům či situacím v textu)
- **aparát řídicí osvojování učiva** (instrukce, pokyny)
- **aparát orientační** (symboly, rejstřík, odkazy aj.)

Vlastnosti učebnice

- **formálně** - schvalovací doložka MŠMT ČR
- **vztah ke kurikulu** (ročníky X tématické celky)
- **synchronní** učebnice - komplet pro daný ročník - pracovní listy, CD, DVD, metodické příručky aj.
- **diachronní** učebnice - řady učebnic pro všechny ročníky daného předmětu, stabilní autorský kolektiv - zohledňují vývoj
- **objektivita** (?) v hodnocení společenských aj. témat - ovlivňování postojů a hodnot
- rozsah a stupeň **obtížnosti**
- **komunikativnost** (způsob sdělování)

Požadavky na učebnice

- odborné hledisko
- soulad se školním kurikulem
- srozumitelnost
- psychologické hledisko
- jazyková a stylistická úroveň
- grafické zpracování
- motivace k učení a vzbuzení zájmu o daný obor
- skladnost
- trvanlivost

Kritéria hodnocení učebnic

- Rozlišení podstatného - základního učiva a doplňkových informací
- Vysvětlení pojmů a jejich vztahy
- Jak jsou respektovány vývojové zvláštnosti žáků
- Zda učebnice předjímá možné obtíže žáků
- Jak je zajištěna integrující funkce učebnice - jak je zajištěna jednota celku znalostí
- Jak jsou rozvíjeny mezipředmětové vztahy.
- Jak podporuje samostatné aktivní objevování žáků, jak učí samostatně a tvořivě myslet
- Hodnotová orientace učebnice
- Jak je v učebnici zajištěno sepětí teorie s praxí, se životem
- Formální uspořádání a zpracování, kvalita ilustrací, obrázků aj.
- Jazyk učebnice
- Návaznost na další učebnice a materiály téhož předmětu (mezi ročníky apod.)
- Odkazy na další materiály a zdroje informací
- Existují další vhodné doplňkové materiály, která smysluplně dotvářejí učebnici (pracovní sešity žáků, audiovizuální pomůcky, metodické příručky apod.)?

Analýza učebnice

- struktura textu (text výkladový - vysvětlující - doplňující)
- nevýkladové složky učebnice (aparát řídící osvojování učiva, aparát orientační)
- funkce řízení procesu učení (stimulace k učebním postupům, repertoár učebních úloh)
- formální stránka (grafická úprava, přehlednost atd., sepjetí teorie s praxí, otevřenost učebnice - odkazy k dalším zdrojům a dalšímu studiu)
- **vlastnosti (kvalita) obsahu – výběr, struktura, rozsah, souvislost s očekávanými výstupy, faktografická správnost a přesnost, přiměřenost věku**

Literatura ke studiu

PRŮCHA, Jan. *Učebnice: Teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998

Lepil Oldřich: *Teorie a praxe tvorby výukových materiálů*. Olomouc 2010. Dostupné na: <http://zvyp.upol.cz/publikace/lepil.pdf>

Sikorová Zuzana: *Obrana učebnic. Pedagogická orientace*, 2001.

Dostupné na:

<file:///C:/Users/Jitka%20Jursov%C3%A1/Downloads/8643-Text%20%C4%8DI%C3%A1nku-15105-1-10-20171207.pdf>